

Відгук

офіційного опонента Козьмука Богдана Петровича на дисертацію **Шандали Ольги Олегівни** «Правове регулювання громадянства в період українського державотворення 1917 – 1920 рр.», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень

Інститут громадянства є важливим елементом будь-якого державного суспільства, адже саме він вказує на приналежність особи до відповідної держави та обумовлює її права і обов'язки. Історично етимологія слова «громадянство» в українській мові пов'язана зі словом «грумада» та зв'язком з нею. І це не випадково, бо ще з стародавніх історичних часів приналежність до відповідного колективу людей сформувала такий логічний соціальний зв'язок, як: особа, сім'я, рід, плем'я, народ, держава. В сучасній Україні, як і в інших державах світу, правове регулювання громадянства займає досить важливе значення. Однак, кожна держава обирає свій спосіб та порядок взаємовідносин між нею та особою – громадянином. Тому, деякі з них дозволяють своїм громадянам мати не тільки їхнє громадянство, але й інших держав. Це часто зумовлено не тільки правовими, політичними, але й історичними причинами. В нашій сучасній українській державі згідно ст.4 Конституції України 1996 року існує єдине громадянство. Однак, прямої заборони мати громадянство іншої держави не встановлено. Через це, на практиці, виникають правові колізії, коли певна частина громадян України стають громадянами ще й інших держав. Тому, вивчення історичного досвіду правового регулювання громадянства в період українського державотворення на початку ХХ ст. є важливим та необхідним. Цим і зумовлена актуальність дисертаційного дослідження Шандали Ольги Олегівни.

Результати цього наукового дослідження мають не тільки теоретичне, але і практичне значення, адже вони дозволять іншим науковцям опиратися

на наукові здобутки та висновки Шандали О.О., а також можуть бути враховані парламентарями у законотворчій роботі.

Характеризуючи позитивні сторони наукової роботи Шандали О.О., потрібно відмітити її генетичне бачення розвитку інституту громадянства нашої держави у взаємозв'язку із загальноєвропейськими правовими традиціями і звичаями.

У дисертації належним чином визначено об'єкт та предмет наукового дослідження, сформульовано її мету та завдання.

Структура дисертації є логічною та послідовною, яка дала можливість автору доволі повно розкрити ті питання, які стосуються предмету дослідження.

У першому розділі роботи автор охарактеризувала стан наукового дослідження проблеми, поділивши наукову літературу на дві групи: 1) присвячену передумовам формування інституту громадянства і 2) яка стосується формування інституту громадянства в період українського державотворення 1917 – 1920 рр. Також у цьому розділі охарактеризовано джерельну базу дослідження: законодавство, проекти конституцій та законів, листування органів влади та інші документи. Окремий параграф дисертації стосується методологічної основи дослідження, де розглянуто наукові підходи та методи.

Важливим для з'ясування передумов правового регулювання громадянства в умовах українського державотворення є другий розділ, в якому автор висвітлила становлення правового регулювання в Європі. Автор узагальнено охарактеризувала особливості становлення інституту громадянства в античних країнах: Афінах, Спарті та Римі. Однак досить детально вона дослідила інститут громадянства (підданства) у правових системах Російської та Австро-Угорської імперії. Це, мабуть, обумовлено тією обставиною, що більшість українських земель перебували на початку ХХ ст. у складі цих держав і тому правовий досвід та правосвідомість тогочасної української політичної еліти сформувалися саме в цих умовах.

Центральним розділом у дисертаційній роботі є третій розділ, в якому проаналізовані політичні та правові основи формування інституту громадянства у новітній період української державності.

У висновках сформульовані та відображені найсуттєвіші результати наукового дослідження.

Достовірність отриманих результатів зумовлена використанням автором достатньої кількості першоджерел, зокрема документів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України у м. Києві, нормативних актів та інших матеріалів.

Наукова новизна отриманих результатів значною мірою обумовлена самою обраною темою, яка не була предметом наукового дослідження в українській історико-правовій науці, а також аналізом окремих аспектів правового регулювання громадянства в конкретних історичних умовах на початку ХХ ст.

Таким чином, дисертація Шандали О.О. є завершеною самостійною науковою працею, яка має високий науковий рівень. В ній кваліфіковано використано належні методологічні засоби у вигляді наукових підходів і методів, а також зроблено аргументовані висновки, які впливають із змісту роботи.

Разом з тим, в дисертаційному дослідженні є ряд дискусійних положень, які варто виокремити та обговорити.

Зокрема:

1. у підрозділі 2.1., який присвячений становленню громадянства у країнах Європи періоду Античності та Середньовіччя автор дещо бігло торкається тільки окремих аспектів досліджуваного питання і зокрема, в період Середньовіччя вона аналізує тільки громадянство міст, які користувалися магдебурзьким правом. А як відбувалося регулювання громадянства на інших територіях?;

2. на стор. 83 – 84 автор стверджує, що законодавство Російської та Австрійської імперії формувалося поступово, однак не прив'язує це

твердження до того законодавства, яке регулювало відносини, котрі стосувалися громадянства чи підданства. Тому, залишається відкритим питання, яке законодавство має на увазі автор і в чому суть «поступовості»?

3. на стор. 94 дисертаційного дослідження вказується на те, що «громадяни, які належали до певної національної меншини, могли створювати Національні союзи, за допомогою Генерального Суду. Національні союзи мали вести списки – кадастри членів Союзу». Однак, автор не аналізує, чи приналежність громадян до Національного союзу впливала на його правовий статус громадянина, чи він залишався таким, як і громадян, котрі до них не входили?

4. за Законом про громадянство Української Народної Республіки 1918 року встановлювалася імперативна норма, що «громадянин УНР не може бути громадянином іншої держави» (стор.98). Однак, автором не з'ясовано, чи були передбачені санкції за порушення цієї норми, оскільки цей досвід міг би бути корисним і для правового регулювання громадянства в сучасній Україні,

5. потребує також додаткової наукової аргументації твердження автора у першому пункті загальних висновків (стор.173) про те, що «саме підданство на українських землях, які перебували у складі Російської та Австро-Угорської монархій здійснило значний вплив на формування інституту громадянства». А які конкретні фактори сприяли цьому і у яких формах відбувався цей вплив?

Наведені дискусійні запитання не змінюють загального позитивного враження від дисертаційного дослідження Шандали О.О., яке пройшло апробацію на п'ятьох наукових конференціях, а його основні положення відображені в 10-ти публікаціях підготовлених самостійно автором і які не дублюють одна одну.

Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває її основні положення.

Таким чином, слід зробити висновок, що дисертація «Правове регулювання громадянства в період українського державотворення 1917 – 1920 рр» виконана на належному науковому рівні, повністю відповідає положенню про «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання наукового співробітника» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 року, а її автор Шандала Ольга Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень.

Офіційний опонент

кандидат юридичних наук,

завідувач відділення правознавства

Львівського техніко-економічного

коледжу Національного університету

«Львівська політехніка»

Б.П. Козьмук

Ліше засвідчує: А. Сидор
Директор А. В. Явонець

